El gust per la lectura

Educació primària

LA MARE DELS PEIXOS

Enric Valor

GUIA PER AL PROFESSORAT

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

SEMINARI
“El gust per la lectura”
2010-2011
Educació primària

Subdirecció General de Llengües i Entorn
Servei d’Immersió i Ús de la Llengua

LA MARE DELS PEIXOS

Enric Valor

XAVIER MOREIRAS BLANCO

MARIA PEÑA LABORDA

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca

ÍNDEX

INFORMACIÓ SOBRE EL LLIBRE

1. Fitxa tècnica 7
2. Per saber-ne una mica més 7
   2.1. L'autor: Enric Valor 7
   2.2. L'il·lustrador: Dani Cruz 8
   2.3. Resum de la rondalla 9
   2.4. El context. Geolocalització. 10
   2.5. Llenguatge 10

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

1. Abans de llegir 12
   1.1. Expressió oral 12
   1.2. Observem les il·lustracions 12
   1.3. Creativitat i imaginació 12
2. Amb el llibre obert 13
   2.1. Temporització 13
   2.2. Activitats individuals a partir de la lectura . . . 14
   2.3. Activitats de grup 20
      Fem una maqueta 20
      Debat sobre l'adopció 21

INFORMACIÓ SOBRE EL LLIBRE

1. FITXA TÈCNICA

Títol: *La mare dels peixos*

Autor: Enric Valor

Il·lustrador: Dani Cruz

Gènere literari: rondalla

Editorial: Edicions del Bullent

Any d'Edició: 2007

ISBN: 978-84-96187-65-8

Nivell educatiu recomanat: cicle superior d'educació primària

2. PER SABER-NE UNA MICA MÉS

2.1. L'AUTOR: ENRIC VALOR

Enric Valor i Vives va nàixer a Castalla (l'Alcoià) el 22 d'agost de 1911 i va morir a València (l'Horta) el 13 de gener de 2000.

Home de caràcter afable i tarannà democràtic i progressista. Compromès amb el nostre país i la llengua catalana al llarg de tota la seua vida. Des de molt jove va entendre la importància de la llengua per a un poble i va considerar una «obligació» (segons les seues pròpies paraules) treballar per salvar la llengua de la desaparició que semblava que podria produir-se durant la dictadura. En aquesta tasca ingent es va trobar amb personatges com Manuel Sanchis Guarner o Carles Salvador, animant-se uns als altres per a dur endavant aquesta feina apassionant i difícil alhora.

La gramàtica és un dels àmbits en els quals treballa afanosament per traure obres tan importants i emblemàtiques de finals del s. XX com *Millorem el llenguatge*, de 1971; *Curs mitjà de gramàtica catalana, referida especialment al País Valencià*, de 1973, i *La flexió verbal*, de 1983, entre d'altres. Aquestes obres van permetre la formació lingüística de moltes persones. D'aquestes, unes es dedicarien posteriorment a l'ensenyament de la llengua en escoles i instituts d'arreu del País Valencià; altres, a la literatura, i moltes altres han perfeccionat el coneixement i l'ús de la llengua pel plaer de fer-ho i per l'estima al seu país. Com el propi Enric Valor va dir: «Pel nostre valencià, el català de tots».

En l'àmbit literari podem trobar dos espais: el rondallístic i el novel·lístic. Malgrat la seua vocació per la novel·la, va decidir dedicar-se en primer lloc, durant el franquisme, a la recerca i recuperació sistemàtica de rondalles populars. Preocupat, a l'igual que Manuel Sanchis i Guarner, per la pèrdua de vocabulari i expressions genuïnes de les nostres comarques, va considerar que era urgent aquesta tasca. D'aquest esforç naix una de les col·leccions de rondalles populars més selectes, per la seua qualitat i exquisidesa lèxica, que podem trobar en la nostra llengua i en qualsevol altra llengua europea. És un conjunt de 36 rondalles que destaquen no sols per l'arreplega que ha suposat, sinó per la gran tasca enriquidora que Enric Valor va fer ampliant-les i millorant-les amb les descripcions magistrals de personatges i paisatges de què han estat dotades. Així mateix, com ell mateix deia, les va nacionalitzar.

Encara que de jove va escriure novel·la, com *L'ambició d'Aleix*, de 1957 (1a edició, 1960), va ser en la seua maduresa, i quan es va mostrar feliç i despreocupat perquè veia com l'educació en valencià anava normalitzant-se, quan es va dedicar de ple a la novel·la. Destaca la trilogia que ell anomenà *Cicle de Cassana*, que inclou les tres novel·les *Sense la terra promesa*, de 1980; *Temps de batuda*, de 1983, i *Enllà de l'horitzó*, de 1991.

Entre els reconeixements de què fou objecte Enric Valor al llarg de la seua vida, destaquem els nomenaments de doctor *honoris causa* per la Universitat de València en 1996, per la Universitat de les Illes Balears en 1998 i per les universitats Jaume I de Castelló, Universitat d'Alacant i Politècnica de València en 1999.

Fou membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans des de 1986, i del Consell Assessor de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana des de 1987.

Va ser guardonat per la seua important tasca amb diversos premis entre els quals destaquen:

- Premi Sanchis Guarner de la Diputació Provincial de València (1983)
- Premi de les Lletres Valencianes de l'Ajuntament de València (1985)
- Premi d'Honor de les Lletres Catalanes d'Òmnium Cultural de Barcelona (1987)
- Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1993)
- Miquelet d'Honor de La Societat Coral El Micalet de València (1996)

2.2. L'IL·LUSTRADOR: DANI CRUZ

Dani Cruz i Ruiz va nàixer el 26 de març de 1978. És tècnic superior en Arts Plàstiques i Disseny en Gràfica Publicitària per l'escola ILLA, Escola Municipal d'Art de Sabadell.

Dedicat inicialment al disseny gràfic, descobreix la il·lustració i el còmic i decideix dedicar-s'hi com a repte de llibertat i creativitat. Compagina aquesta activitat amb la impartició de classes de dibuix.

Dins el món del còmic podem trobar obres seues com: *Els quatre gats*, *Puck. El beso de la Sirena*, o *Los reyes Elfos. Historias de Faerie II*, així com col·laboracions en revistes periòdiques com ara *Tretzevents*. També ha estat professor de manga.

Destaca la seua obra com a il·lustrador de literatura infantil. Podem trobar il·lustracions originals i creatives en les rondalles d'Enric Valor publicades per Edicions del Bullent com *La reina Mariola*, *La mare dels peixos* o *La rabosa i el corb*, editades en volums independents.

2.3. RESUM DE LA RONDALLA

Situació inicial

Jordina i Jaume són un modest matrimoni de Dènia, sense fills i amb el desig de tindre'n. Ell és pescador. Després d'estar tot un dia pescant, li agafa una son molt profunda de la qual Jordina no pot despertar-lo. Finalment es desperta i el pescador li conta un bon somni que ha tingut. A continuació se'n va a pescar vorejant el cap de Sant Martí, l'illeta del Portitxol, el cap de la Nau i entra en la cala de la Granadella, on agafa el que ell pensa que és un polp. Tan gran era que difícilment podia hissar-lo a la barca. Ja a la barca comprova que no és un polp, sinó un ésser estrany que parla i que es presenta com la Mare dels Peixos. Aquesta li encomana que li talle els tres caps i les dues cues que en té. Ell inicialment s'hi nega però, davant la insistència d'ella ho fa perquè li explica que serà la seua salvació, si va seguint les seues indicacions. Segueix les instruccions, i la vida de Jaume i Jordina millora notablement, ja que tenen com a premi dos fills bessons, Jaumet i Joan Batiste, dos poltres finíssims i dos gossos amb un excel·lent olfacte.

Els fills creixen i un treballa amb el pare pescant i l'altre, a l'hort.

Conflicte 1 i solució

Un dia, Jaumet planteja als pares que vol anar-se'n a córrer món i ells es resignen que Jaumet complisca aquest desig. Abans d'anar-se'n, agafa una de les dues espases en què s'havien convertit les cues de la Mare dels Peixos mig colgades en l'hort. Li encomana al seu germà que vigile l'altra perquè, si es rovellàs, voldria dir que ell estaria en perill.

Jaumet se'n va cap a terres de l'interior pel Comtat de Cocentaina, Carrascal d'Alcoi i port de l'Aigüeta Amarga, per on és atacat pel drac de set caps. Aquest drac tenia atemorida la comarca perquè es menjava les persones que trobava. El duc Frederic de les Dues Aigües havia ordenat fer un sorteig entre la població per oferir-li al drac una persona i evitar més destrossa. En el sorteig, li toca a la seua filla i decideix oferir-la en matrimoni a qui mate el drac. Jaume mata el drac amb l'ajut de la seua espasa, que li talla els caps, i s'enduu les llengües al sarró. Continua el seu camí ignorant de la importància del seu fet.

Conflicte 2

Passava per allí arreplegant llenya Tonet el Blanet, forner d' Onil, que en adonar-se de la lluita de Jaumet amb el drac, s'amaga i espera el desenllaç. Quan ix, troba el drac mort, arreplega els caps tallats i embruta la seua destral de sang. Se'n va al castell dispost a fer-se passar per l'heroi que mata el drac per a casar-se amb la filla del duc. Amb gran cerimònia i tristor de la filla, perquè ell és molt lleig i major, notaris i manescal certifiquen la mort del drac i el duc, complint la seua paraula, accepta la boda. El poble comenta la dissort de la filla del duc.

Solució del conflicte 2

Jaumet arriba al poble i sent comentaris sobre els fets ocorreguts. Demana anar al castell per a entrevistar-se amb el duc i és acompanyat pel batle i molta gent del poble. Davant el duc exposa l'engany de Tonet i mostra les llengües que portava al sarró. El manescal comprova que, efectivament, són les llengües que falten als caps del drac. Castiguen el forner i tots s'alegren del canvi de nuvi per a Elionor. Es celebren les noces entre l'alegria general. Jaumet passa a fer una vida tranquil·la i acomodada.

Conflicte 3

Un dia Jaumet agafa el cavall i se'n va a Onil. S'atura davant una gran casa on viu una bruixa d'aigua. Aquesta l'enganya i l'encanta convertint-lo en estàtua de pedra.

Solució del conflicte 3

Joan Batiste, germà de Jaumet, descobreix que la segona espasa de l'hort s'ha rovellat i s'esglaia perquè això és senyal que el seu germà està en perill. Decideix anar a ajudar-lo guiat pel seu gos, que segueix el rastre. En arribar a Castalla el confonen amb Jaumet. Ell explica que és el seu germà bessó i que està buscant-lo per a ajudar-lo. El fan descansar al castell i, al dia següent, continua camí seguint el gos perdiguer. Arriba a casa de la bruixa. Aquesta intenta encantar-lo però no pot perquè el gos la trau de l'amagatall agafada pel bescoll. En aquesta brega li cau la vareta de les virtuts i perd el seu poder. Joan Batiste li talla el coll amb l'espasa. Entrà al palau fins al saló de les estàtues i comença a galtejar-les perquè pensa que estan endormiscades. Cada galtada, estàtua que recobra vida de persona, fins que totes són desencantades. Tots contents agraeixen al seu salvador. Jaumet i Joan Batiste, ja a soles, es conten les seues aventures i tornen al palau dels ducs.

Situació final

Els ducs volen buscar promesa a Joan Batiste, que no accepta perquè desitja tornar a sa casa a Dènia. Tots queden feliços.

2.4. EL CONTEXT. GEOLOCALITZACIÓ

La rondalla *La mare dels peixos* va estar recollida per l'Enric Valor a Bèlgida (la Vall d'Albaida). Enric Valor situa l'acció en distints indrets que van des de les costes de la Marina Alta fins a les terres interiors de l'Alcoià.

Tot i que l'acció no es situa en cap moment concret de la història, pel tipus d'accions, utensilis, mitjans de transport, relacions socials, etc. es podria situar abans de la revolució industrial.

2.5. LLENGUATGE

Fent una lectura assossegada de la rondalla podem gaudir d'un ric i ampli vocabulari que encara és viu en algunes de les nostres comarques, tant en vocables com en expressions i frases fetes.

En aquest sentit la lectura d'Enric Valor és sempre una lliçó i un estímul per a l'enriquiment del nostre vocabulari i el del nostre alumnat, ja que l'autor té, entre els seus objectius, no sols recuperar les rondalles sinó, sobretot, enriquir la parla i dignificar la llengua. És per això que el llenguatge utilitzat a la rondalla resulta en ocasions de difícil comprensió per al nostre alumnat. És adient, doncs, realitzar un treball de recuperació i comprensió del vocabulari i les expressions utilitzades per l'autor amb la finalitat de contribuir a la proposta que ens fa per a l'enriquiment del llenguatge.

Tanmateix, no hem de sobrecarregar l'alumnat amb la feina de buscar al diccionari totes les paraules que puguen desconéixer, tot i que queda a criteri del professorat decidir quines buscar i quines no en funció del vocabulari habitual de l'entorn de l'alumnat i de les necessitat del treball que estiguen duent a cap. De vegades caldrà,

per tal d'agilitzar la lectura, ajudar-los donant-los directament significats o ajudant-los a deduir-los pel context.

Entre el vocabulari específic i les expressions que utilitza la rondalla, algunes de les quals són motiu del nostre treball d'aprofundiment, cal ressaltar:

- Vocabulari

guaretó	*crestall*	*salabre*	*va ataüllar*	*camussos*	*fitora*
engaldir	*ormeig*	*infantà*	*dacsa*	*llebrenc*	*esplanissades*
foies	*espolteix*	*recapte*	*esbalaït*	*acorava*	*brumia*
estenallat	*amaritjosa*	*torcà*	*s'acovilà*	*esbarrallen*	*cames estevades*
desficaciada	*desficiós*	*agoniada*	*amussar*	*candint-se*	*delerava*

- Expressions i frases fetes

tenien un bon passament	*calfar-se el cap*	*eixirien de cap de peça*	*li costà un argue*
u ha de ser ben criat	*en un bell en sec*	*jo m'hi refaré*	*anaven a la part*
havien mort en la seua edat	*no en quedaria estaca en paret*	*no li valgueren romanços ni rabioles*	*era més lleig que un fes*
(deixà) a la dula	*ell tenia lleu*	*isqué a pegar un born*	*li ho conten punt per randa*
sense botiges ni barrals	*a esplaiet*	*tots se'n feien creus*	*batés les foranes*

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

1. ABANS DE LLEGIR

1.1. EXPRESSIÓ ORAL

Abans de començar la lectura farem un col·loqui amb l'alumnat al voltant de la rondalla que tenen a les mans. En aquesta ocasió proposem que siga la mestra o mestre qui els introduesca en la biografia de l'autor d'una manera breu per tal d'entrar sense massa dilació a la lectura de la rondalla. Caldrà destacar el treball d'Enric Valor en l'arreplega de lèxic i expressions per enriquir el llenguatge de les rondalles populars.

Després d'aquesta introducció i ja iniciada la lectura poden buscar a Internet més informació sobre Enric Valor.

1.2. OBSERVEM LES IL·LUSTRACIONS

Amb el llibre a la mà farem un recorregut per les il·lustracions de Dani Cruz i l'alumnat anirà avançant el possible l'argument de la rondalla. Farem esment de la tècnica de representació gràfica dels personatges que l'il·lustrador ha emprat en aquesta ocasió.

1.3. CREATIVITAT I IMAGINACIÓ

És important que l'alumnat s'adone que un mateix text pot suggerir formes molt diverses de representació, tant dels personatges com dels paisatges i escenes. De manera que els hem de convidar que, a mesura que avance la lectura de la rondalla, vagen imaginant les escenes i pensen en la seua representació gràfica. La descripció de personatges, paisatges i escenes provocarà representacions mentals i gràfiques diverses. Així plantejarem com un repte la recreació que cadascú faça en les activitats proposades.

2. AMB EL LLIBRE OBERT

Aquesta edició de la rondalla no té numeració de pàgines ni divisió en parts, per la qual cosa es fa una mica difícil situar frases, accions... en el text. Per facilitar la tasca de l'alumnat, farem referència amb ordinals a la pàgina escrita del text (per exemple: primera pàgina de text, cinquena pàgina de text) situada sempre a l'esquerra amb el llibre obert. Totes les il·lustracions queden a la dreta i, si ens hi referim, direm: primera il·lustració, setena il·lustració, etc.

2.1. TEMPORITZACIÓ

Una possible proposta d'organització de la lectura i de realització de les activitats relacionades podria ser aquesta:

Sessió 1

- Lectura en grup de la «Situació inicial». Des de l'inici fins a la sisena pàgina de text, en què Jaumet planteja anar-se'n a córrer món.
- Activitats 1, 2, 3 i 4 del *Quadern per a l'alumnat*.

Sessió 2

- Audició del CD fins a la part corresponent a la primera sessió de lectura. Pistes 1 a 4.
- Activitats 5, 6, i 7 del *Quadern per a l'alumnat*.

Sessió 3

- Lectura dramatitzada d'algun fragment triat a càrrec del mestre o la mestra, segons les necessitats del grup.
- Activitats 8, 9, 10 i 11 del *Quadern per a l'alumnat*.

Sessió 4

- Lectura en grup. Conflicte 1 i solució. Des de la sisena pàgina de text a la novena, en què Jaumet mata el drac, li talla els caps, se n'enduu les llengües al sarró i continua el seu camí.
- Activitat 12 del *Quadern per a l'alumnat*.

Sessió 5

- Activitat en grup. Fem una maqueta.

Sessió 6

- Lectura en grup. Conflicte 2 i solució. De la novena pàgina de text a la quinzena. Apareix el Blanet i es fa passar per l'heroi. Arriba Jaumet, s'aclareixen els fets i es proposen les noces de Jaumet i Elionor.
- Activitats 13, 14 i 15 del *Quadern per a l'alumnat*.

Sessió 7

- Audició del CD fins a la part corresponent a la sisena sessió. Pistes 5 a 9.

- Lectura dramatitzada d'algun fragment a càrrec del mestre o la mestra, segons les necessitats del grup.
- Activitats 16 i 17 del *Quadern per a l'alumnat*.

Sessió 8

- Lectura en grup. Conflicte 3, solució i situació final. Des de la quinzena pàgina de text fins al final. Se celebren les noces. Jaumet se'n va a Onil, on és encantat per la bruixa d'aigua. El seu germà Joan Batiste el salva.
- Activitat 18 del *Quadern per a l'alumnat* i debat sobre l'adopció.

Sessió 9

- Audició del CD, la part corresponent a la vuitena sessió. Pista 10.
- Lectura dramatitzada d'algun fragment a càrrec del mestre o la mestra, segons les necessitats del grup.
- Activitats 19 i 20 del *Quadern per a l'alumnat*.

Sessió 10

- Activitats 21 i 22 del *Quadern per a l'alumnat*.

2.2. ACTIVITATS INDIVIDUALS A PARTIR DE LA LECTURA

ACTIVITAT 1

Competència a treballar: comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, vocabulari.

Descripció de l'activitat: relacionar frases fetes amb el seu significat.

Resposta
a) Vivien bastant bé.
b) Li costa molt d'esforç.
c) Ben educat.

ACTIVITAT 2

Competència a treballar: comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, vocabulari.

Descripció de l'activitat

- Buscar paraules al diccionari imprès o digital. Es recomana per al treball al voltant d'aquesta rondalla l'ús del *Diccionari Català-Valencià-Balear*.
- Buscar imatges a Internet per identificar visualment el vocabulari.

Resposta
a) *xarxa cega*: xarxa de malla molt estreta, per a agafar peix petit.
salabre: instrument de pescar, consistent en una bossa de xarxa posada a l'extrem d'un pal o canya.
fitora: forca de dues, tres, cinc o més dents de ferro, que serveix per a pescar, sobretot peixos grossos i moluscs.
ormeig: conjunt d'estris de pescar com canyes, xarxes, palangres, etc.

ACTIVITAT 3

Competències a treballar

- Coneixement i interacció amb el món físic; investigació de l'entorn més proper.
- Tractament de la informació i competència digital; investigació i recerca d'informació.
- Aprendre a aprendre; creació d'hàbits investigadors.

Descripció de l'activitat: situar llocs geogràfics a l'atles.

Resposta: Eivissa.

ACTIVITAT 4

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, escriure.
- Coneixement i interacció amb el món físic; investigació de l'entorn més proper.
- Tractament de la informació i competència digital; investigació i recerca d'informació.
- Aprendre a aprendre; creació d'hàbits investigadors.

Descripció de l'activitat: cercar informació i fer la descripció d'un peix: l'esparrall.

Resposta
Peix de la família dels espàrids, que no supera els 18 centímetres de llargada, de color gris groguenc amb reflexos daurats, amb una taca negra molt evident sobre el peduncle caudal, i les aletes ventrals grogues. (*DIEC*)

ACTIVITAT 5

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre.
- Dimensió literària: gaudir del text.

Descripció de l'activitat: identificar la personificació en el personatge Mare dels Peixos i escriure quines accions humanes fa.

Resposta: parlar, ajudar a Jaume, donar instruccions.

ACTIVITAT 6

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre.
- Dimensió literària: recreació creativa del text.
- Competència cultural i artística; elaboració d'imatges plàstiques.

Descripció de l'activitat: a partir de la descripció d'Enric Valor, dibuixar la Mare dels Peixos.

ACTIVITAT 7

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre.
- Coneixement i interacció amb el món físic; investigació de l'entorn més proper.
- Tractament de la informació i competència digital; investigació i recerca d'informació.

Descripció de l'activitat

- Deduir pel context el significat d'una frase feta i escriure'l.
- Nomenar éssers vius que poden refer alguna part del seu cos.
- Explicar en què consisteix la reproducció per partició i nomenar algunes espècies que es reprodueixen d'aquesta manera.

Resposta
a) Que les parts amputades del seu cos tornaran a créixer-li.
b) Vegetals, cèl·lules.
c) Animals marins, vulgarment coneguts com estrelles de mar, que tenen el cos aplanat de forma pentagonal o estrellada, amb cinc braços que s'insereixen en una regió central o disc i es reproduïxen per partició,

ACTIVITAT 8

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir, comprendre i escriure.
- Dimensió literària: recreació creativa del text.

Descripció de l'activitat: refer un text en primera persona.

ACTIVITAT 9

Competència a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, vocabulari.
- Tractament de la informació i competència digital; investigació i recerca d'informació.

Descripció de l'activitat: buscar sinònims del verb «infantar».

Resposta: parir, donar a llum, posar al món.

ACTIVITAT 10

Competència a treballar: comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, vocabulari.

Descripció de l'activitat: relacionar característiques que defineixen els personatges amb els seus noms: Jaumet i Joan Batiste.

Resposta
Jaumet: aventurer, arriscat, agosarat, bon pescador, trempat, fort, llebrenc, feiner.
Joan Batiste: alt, trempat, tranquil, callat, seriós, bon llaurador, fort, llebrenc, feiner.

ACTIVITAT 11

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: parlar i conversar, escoltar i comprendre, llegir i comprendre, vocabulari.
- Competència social i ciutadana; dimensió comunitària.
- Aprendre a aprendre; creació d'hàbits investigadors.

Descripció de l'activitat: cercar informació d'una expressió preguntant a la gent gran.

Resposta
Anar a la part: repartir el benefici de la pesca entre els treballadors de la barca.

ACTIVITAT 12

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: parlar i conversar, escoltar i comprendre, escriure, vocabulari.
- Competència social i ciutadana; dimensió comunitària, actituds de tolerància i solidaritat.
- Autonomia i iniciativa personal; presa de decisions individuals, reforç de l'autoestima.

Descripció de l'activitat

Reflexionar sobre les condicions necessàries perquè un jove o una jove s'independitze de la seua família. Debatre sobre aquesta qüestió i defensar amb arguments l'opinió pròpia.

ACTIVITAT 13

Competència a treballar: comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, vocabulari.

Descripció de l'activitat: relacionar frases fetes amb el seu significat.

Resposta
Havien mort a la seua edat. -> Morir de vell.
Te'n done paraula. -> Comprometre's a complir allò promés.
No en quedaria estaca en paret. ->: Destruir-se del tot.
S'espolteix la peresa. -> Passar a ocupar-se'n, posar-se a treballar.
Entrà [...] *a comprar recapte.* -> Proveir-se de queviures.
Ell tenia lleu. -> Ser capaç de qualsevol cosa.

ACTIVITAT 14

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, vocabulari.
- Coneixement i interacció amb el món físic; investigació de l'entorn més proper.
- Tractament de la informació i competència digital; investigació i recerca d'informació.

Descripció de l'activitat: cercar noms de plantes en una sopa de lletres i cercar fotografies d'aquestes plantes en Internet.

Resposta
a)

					B	O	T	J	A		
	R		A	E	S	P	I	G	O	L	
C	O	S	C	O	L	L	A			E	
	M		S			L				S	
	A		A		E					T	
	N		R	G	A	L·	L	E	R	E	
	I		R							P	
		A	A	O	M	I	T			A	
			C	E	R	B	E	N	I	G	

ACTIVITAT 15

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, vocabulari.
- Competència cultural i artística; elaboració d'imatges plàstiques.

Descripció de l'activitat: realitzar un dibuix-retrat del personatge Tonet Cantó «el Blanet».

ACTIVITAT 16

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre, vocabulari.
- Tractament de la informació i competència digital; investigació i recerca d'informació.

Descripció de l'activitat: cercar gentilicis a la *Viquipèdia*.

Resposta
Dènia denier/deniera
Alcoi alcoià/alcoiana
Muro murer/murera
Onil onilenc/onilenca
Xàbia xabienc/xabienca
Castalla castellut/castelluda
Pego pegolí/pegolina

ACTIVITAT 17

Competència a treballar: matemàtica; utilització de l'escala.

Descripció de l'activitat: calcular la distància en quilòmetres entre Dènia i Castalla partint de l'escala del mapa.

ACTIVITAT 18

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre.
- Coneixement i interacció amb el món físic; investigació de l'entorn més proper.
- Competència social i ciutadana; dimensió comunitària, actituds de tolerància i solidaritat.
- Tractament de la informació i competència digital; investigació i recerca d'informació.
- Aprendre a aprendre; creació d'hàbits de qüestionament de la realitat, creació d'hàbits investigadors.

Descripció de l'activitat: investigar en Internet amb l'ajut del mestre o la mestra la reproducció assistida.

Resposta
a) Conjunt de pràctiques clíniques i biològiques on la medicina intervé més o menys directament en el procés de procreació a fi de permetre que parelles no fèrtils puguin tenir un infant.
b) Inseminació artificial, fecundació *in vitro*, microinjecció espermàtica, mares de lloguer (en alguns països).

ACTIVITAT 19

Competència a treballar: comunicació lingüística; dimensió literària: coneixement al voltant de l'obra.

Descripció de l'activitat: identificar cada personatge amb el paper que li toca representar en la rondalla.

Resposta
Jaumet: heroi.
Joan Batiste: ajudant de l'heroi.
Elionor: víctima.
Tonet el Blanet: fals heroi.
Drac dels set caps: agressor.
Bruixa d'aigua: oponent.

ACTIVITAT 20

Competències a treballar

- Comunicació lingüística; dimensió comunicativa: llegir i comprendre.
- Coneixement i interacció amb el món físic; investigació de l'entorn més proper.
- Tractament de la informació i competència digital; investigació i recerca d'informació.
- Aprendre a aprendre; creació d'hàbits de qüestionament de la realitat, creació d'hàbits investigadors.

Descripció de l'activitat: investigar a Internet sobre les bruixes i les dones d'aigua, i comparar-ne les característiques.

Resposta
a) Fan màgia amb intencions malèfiques.
b) Éssers mitològics que habiten els indrets d'aigua dolça. Prenen forma de belles donzelles. Viuen més de mil anys sense canviar físicament. Tenen una relació benèfica amb els humans.
c) Es diferencien per la seua naturalesa, ja que hi ha hagut persones reals considerades bruixes, mentre que les dones d'aigua són éssers mitològics, i per la relació amb els humans: malèfica en el cas de les bruixes, benèfica en el de les dones d'aigua.

ACTIVITAT 21

Competència a treballar: competència cultural i artística: posicionament estètic i justificació d'aquest posicionament.

Descripció de l'activitat: pensar i expressar una opinió valorativa sobre la rondalla, explicant allò que es considera més reeixit i allò que menys, i les raons.

ACTIVITAT 22

Competència a treballar: competència cultural i artística: lectura de la imatge, posicionament estètic i justificació d'aquest posicionament.

Descripció de l'activitat: observar i expressar una opinió valorativa sobre les il·lustracions de la rondalla, explicant allò que es considera més reeixit i allò que menys, i les raons.

2.3. ACTIVITATS DE GRUP

Fem una maqueta

Proposeu a l'alumnat que, per grups de fins a quatre alumnes, elaboren una maqueta en què es reproduesca l'escena del comiat de Jaumet.

L'alumnat pot guiar-se pel text i la il·lustració corresponents i fer ús dels recursos plàstics que considere oportuns. Poden emprar-se tècniques com ara collage, pintura, retallables, plastilina, pintura o figuretes articulades.

Debat sobre l'adopció

En relació amb l'activitat 18 i amb el fet que, al començament de la rondalla, Jaume i Jordina no podien tenir fills, podeu organitzar un debat a classe al voltat de l'adopció com a possibilitat no mèdica de tenir fills.

L'adopció implica un alt grau de compromís d'unes persones amb un xiquet o xiqueta que no és biològicament seu. No obstant això, els pares adoptius es comporten sempre com si fossen biològics i estimen el fill o filla exactament igual.

El debat pot iniciar-se a partir d'aquestes qüestions de reflexió:

- Què faria jo si em trobara en la situació de Jaume i Jordina?
- Com em comportaria si els meus pares decidiren d'adoptar un germanet o germaneta?